

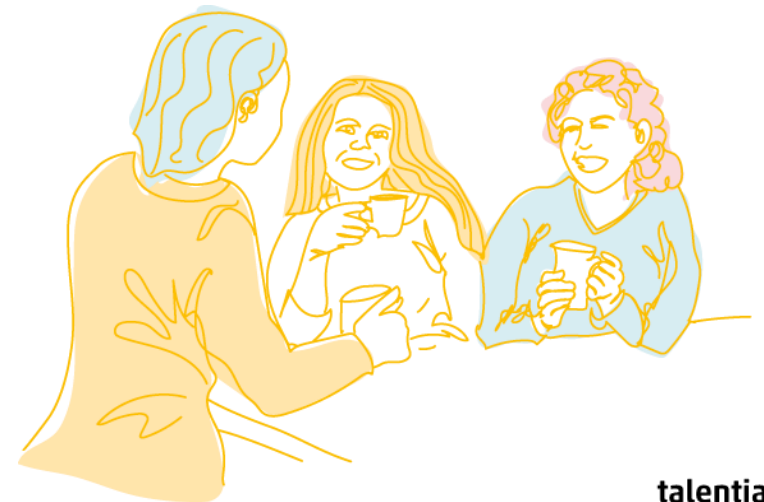
Poliittinen päätöksenteko kunnissa

7.9.2021

järjestöasiantuntija Mikko Suomalainen

Sisältö

- Kuntien tehtävät
- Kuntien päätöksentekuelimet
 - Valtuusto
 - Hallitus
 - Lautakunnat
 - Kunnan johtaminen
- Valtuustoryhmät
- Päätöksenteko kunnassa
- Esimerkkejä kunnan hallinto-organisaatiosta
- Ylikunnallinen toiminta
- Soteuudistus ja hyvinvointialueet
- Paikallisen vaikuttamisen paikkoja ja keskeisiä lobattavia

Kuntien tehtävät

- Kunnat järjestävät asukkailleen palveluja, joista suurin osa on lakisääteisiä. Kunnat voivat ottaa itselleen myös muita tehtäviä, kuten talouteen, työllisyyteen ja asumiseen liittyvät tehtävät.
- Kunnat voivat siirtää tehtäviään toisen kunnan tai kuntayhtymän järjestettäväksi.

Kuntien lakisääteiset tehtävät:

- sosiaali- ja terveystalvet (siirtymässä hyvinvointialueille sote-uudistuksessa)
- palo- ja pelastustoimi (siirtymässä hyvinvointialueille sote-uudistuksessa)
- koulutus ja varhaiskasvatus
- kulttuuri-, nuoriso- ja kirjastopalvelut
- kaupunkisuunnittelu, maankäyttö
- vesi- ja jätehuolto
- ympäristöpalvelut

Kuntien päätöksentekuelimet

Lakisääteiset toimielimet

- Valtuusto
- Kunnanhallitus (+ jaostot)
- Lautakunnat (+jaostot)
- Johtokunnat (+jaostot)
- Toimikunnat

Lisäksi vapaaehtoisia valmisteluelimisiä, joilla ei virallista toimivaltaa (esim. johtoryhmä, valtuustoryhmät, työryhmät)

Toimielinten kausi on pisimmillään valtuustokauden mittainen

Valtuusto

- Käyttää kunnan ylintä toimivaltaa
- Valtuutetut valitaan kuntavaaleissa neljän vuoden välein
- Valtuutettujen määrä on 13-79; vähimmäismäärä kunnan väkiluvusta riippuen, kunta voi kuitenkin valita enemmänkin valtuutettuja, kunhan lukumäärä on pariton
- Valtuuston tehtävät määritelty kuntalain 14 §:ssä; tehtäviin kuuluu mm. kuntastrategiasta päättäminen, hallintosääntö, palvelumaksut, talousarvio ja taloussuunnitelma, omistajaohjaus...
- Muista yhteisistä asioista päättämisessä valtuusto voi siirtää toimivaltaa toisille toimielimille

Hallitus

- Johtaa kunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta
- Valtuuston päätösten valmistelu, täytäntöönpano ja laillisuusvalvonta
- Toiminnan yhteensovittaminen
- Omistajaohjaus
- Kunnan edunvalvonta ja edustaminen
- Työnantajana toimiminen ja henkilöstöpolitiikka
- Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Kunnanhallituksella on puheenjohtaja, jonka tehtävänä on johtaa poliittista yhteistyötä, jotta kunnanhallituksen tehtävät voidaan toteuttaa

Lautakunnat

- Valtuusto päättää lautakuntarakenteen hallintosäännössä
- Valtuusto asettaa lautakunnat, päättää niiden jäsenmäärästä, sekä toimi- ja määräysvallasta
- Lautakuntien asemasta voidaan asettaa myös pysyväisluonteisia valiokuntia, joiden jäseninä voi olla vain valtuutettuja tai varavaltuutettuja
- Valtuusto voi myös päättää, että lauta-/valiokuntien puheenjohtajina toimii kunnanhallituksen jäseniä
- Lautakunnat ovat kunnanhallituksen alaisia, ja kunnanhallitus voi ottaa lautakuntien käsittelemiä asioita
- Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastusta ja arviointia varten (ammattijärjestön edunvalvonnan kannalta ei niin relevantti)

Kunnan johtaminen

- Kuntaa voi johtaa virkasuhteinen **kunnanjohtaja** tai **pormestari**, joka johtaa kuntaa kunnanhallituksen alaisena
- Molemmat valitaan valtuuston toimesta
- Kunnanjohtaja valitaan joko toistaiseksi tai määräajaksi (esim. valtuustokausi). Kunnanjohtajalle tehdään johtajasopimus.
- Pormestari valitaan enintään valtuuston toimikaudeksi
- Pormestari on samalla kunnanhallituksen puheenjohtaja
- Lisäksi kunnissa voi olla **apulaispormestareita**, joilla on omat vastualueensa johdettavinaan

Valtuustoryhmät

- Valtuutetut voivat muodostaa valtuustoryhmiä. Yksikin valtuutettu voi muodostaa ryhmän
- Valtaosa valtuustoryhmistä rakentuu poliittisten puolueiden ympärille. Joissain kunnissa on myös merkittäviä puoluepoliittisesti sitoutumattomia ryhmiä (vrt. Kärkölässä Kärkölä-ryhmällä 10/23 valtuutettua).
- Valtuustoryhmille valitaan puheenjohtajat, jotka edustavat yleensä valtuustoryhmää puolueiden välisissä neuvotteluissa. Ryhmät voivat valita myös jonkun muun edustamaan itseään.
- Valtuustoryhmien toiminta itsessään on valtuustoryhmien itsensä päätettävissä. Yleensä puolueilla on valtuustoryhmille ohjesäännöt, jotka hyväksytään valtuustokauden alussa.
- Valtuustoryhmät voivat sanktioida jäseniään, jotka rikkovat sopimiaan sääntöjä vastaan, esim. erottamalla jäsenen väliaikaisesti tai pysyvästi. Vastaavasti luottamuspaikkajaossa voidaan jättää huomioimatta vastoin sovittuja pelisääntöjä meneviä jäseniä.

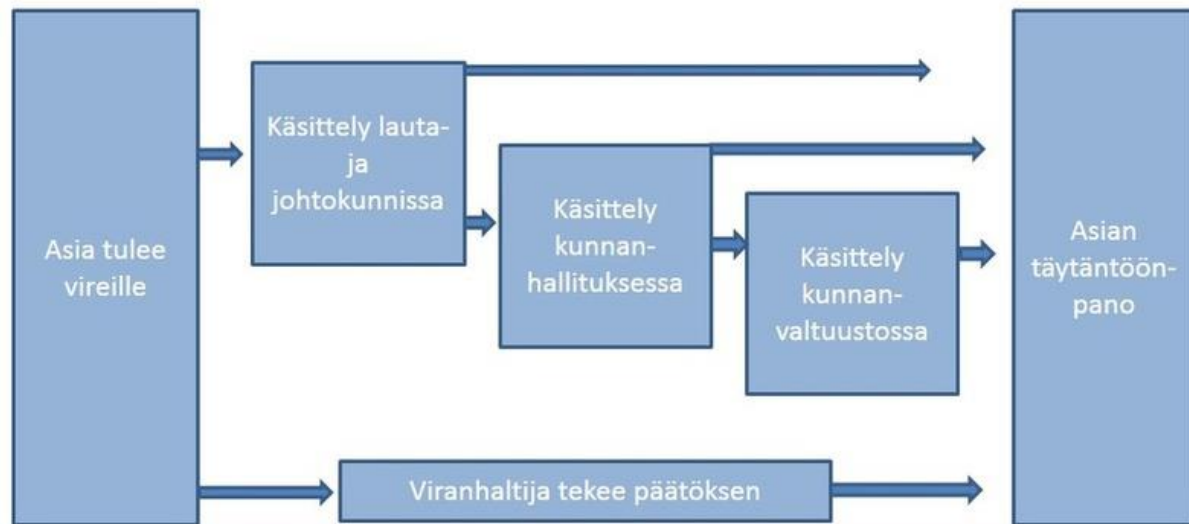
Valtuustoryhmät

- Valtuustoryhmällä ei ole sinällään lakisäätteistä valtaa, paitsi sen mukaan, montako valtuutettua ryhmällä on ja miten valtuustoryhmät ovat ryhmittyneet poliittisesti valtuustossa.
- Kuntien luottamuspaikat jaetaan puolueiden välisissä neuvotteluissa vaalitulos huomioiden. Yleensä puolueen saamiin paikkoihin valittavat henkilöt päätetään kunkin puolueen kunnallisjärjestössä/paikallisosastossa.
- Yleensä puolueet keräävät valtuutetuilta prosenttimääräistä "puoluevero" luottamustehtävien palkkioista rahoittaakseen paikallista toimintaansa. Lisäksi kunnat voivat tukea valtuustoryhmiä taloudellisesti.

Päätöksenteko kunnassa

Kunnan päätöksentekojärjestelmä

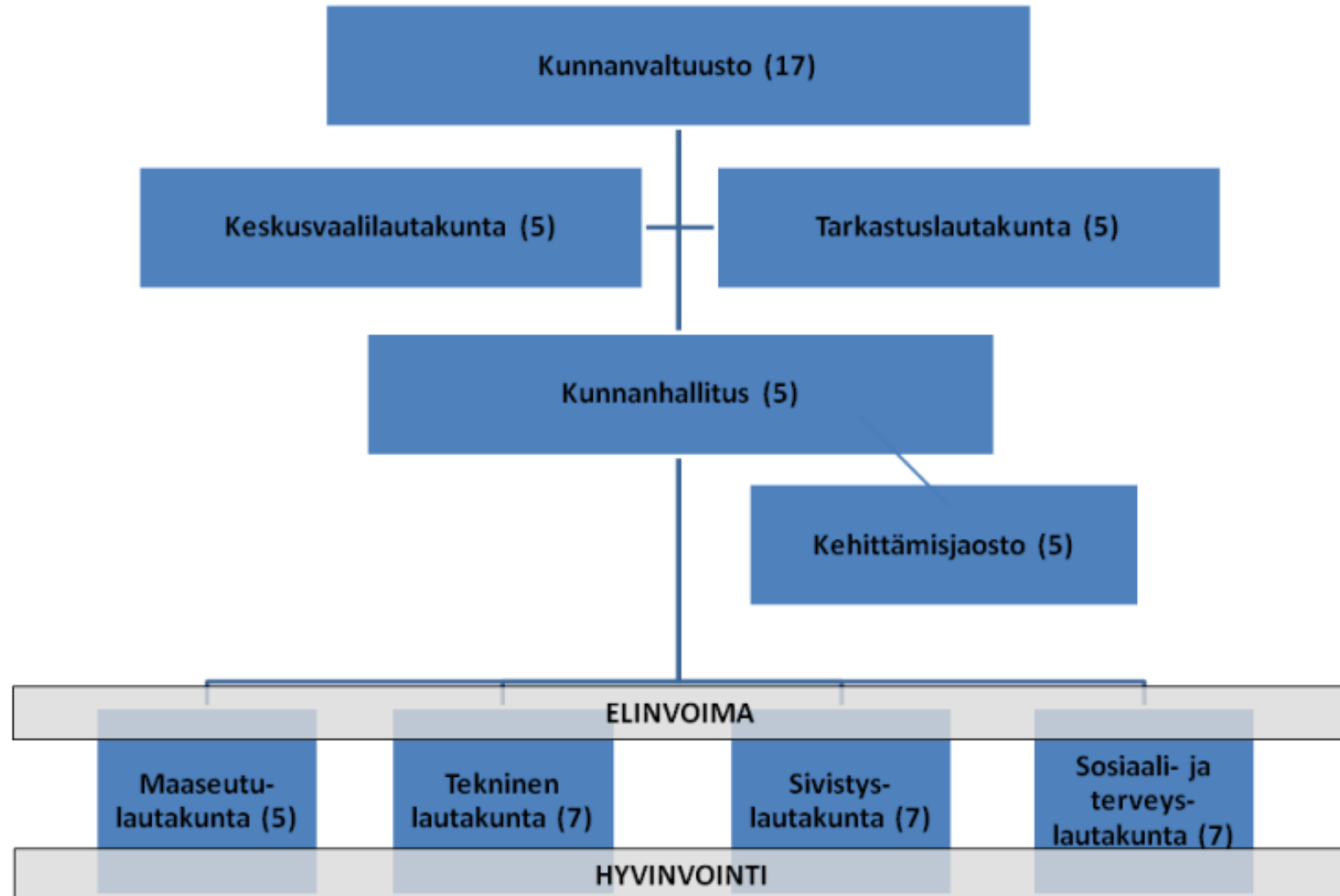

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

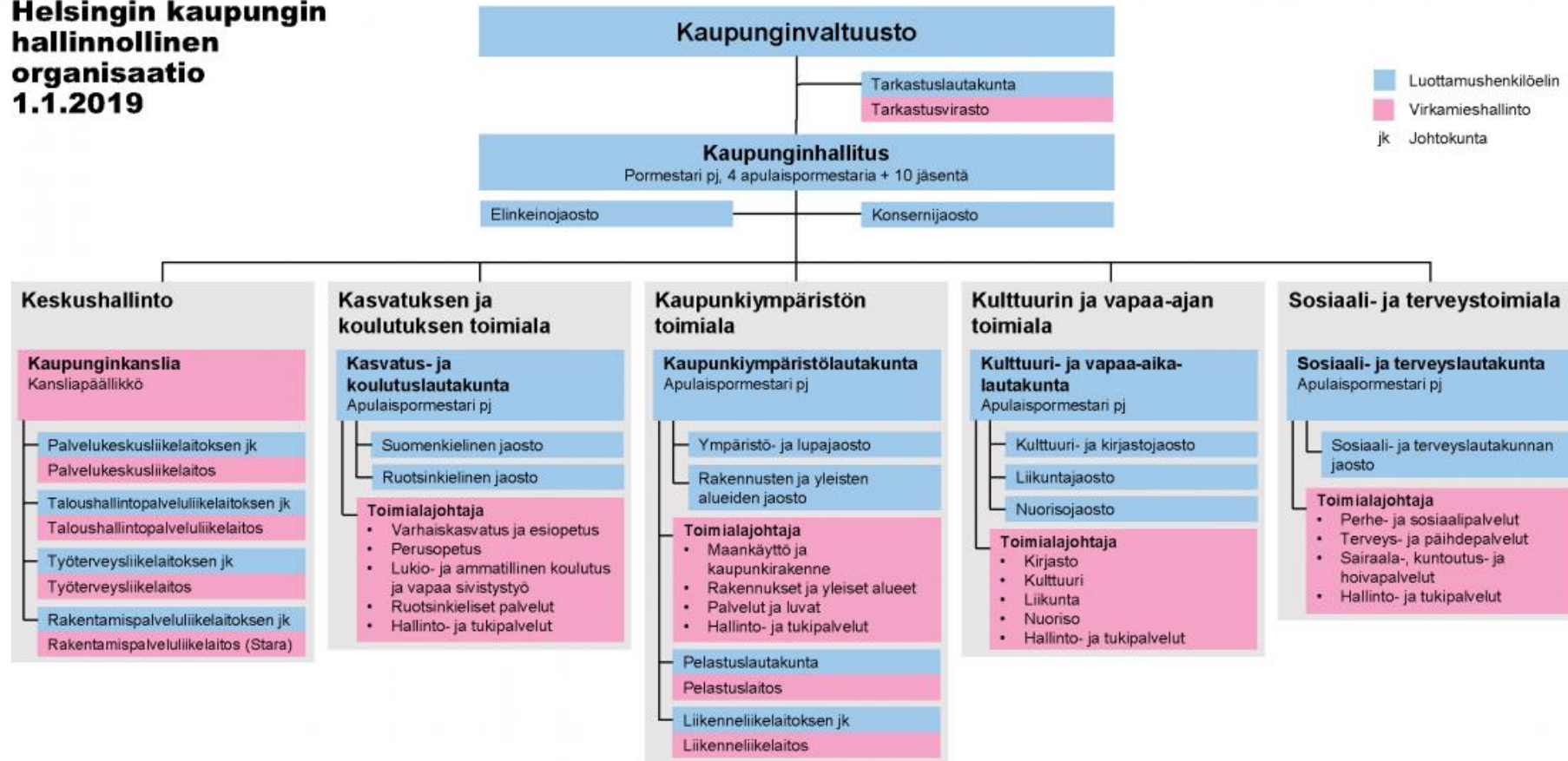
 Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto
Euroopan sosiaalirahasto

Esimerkki kunnan hallinto-organisaatiosta, Tervola (n. 3000 asukasta)

Esimerkki kaupungin hallinto-organisaatiosta, Helsinki (n. 656 000 asukasta)

Helsingin kaupungin hallinnollinen organisaatio 1.1.2019

Ylikunnallinen toiminta

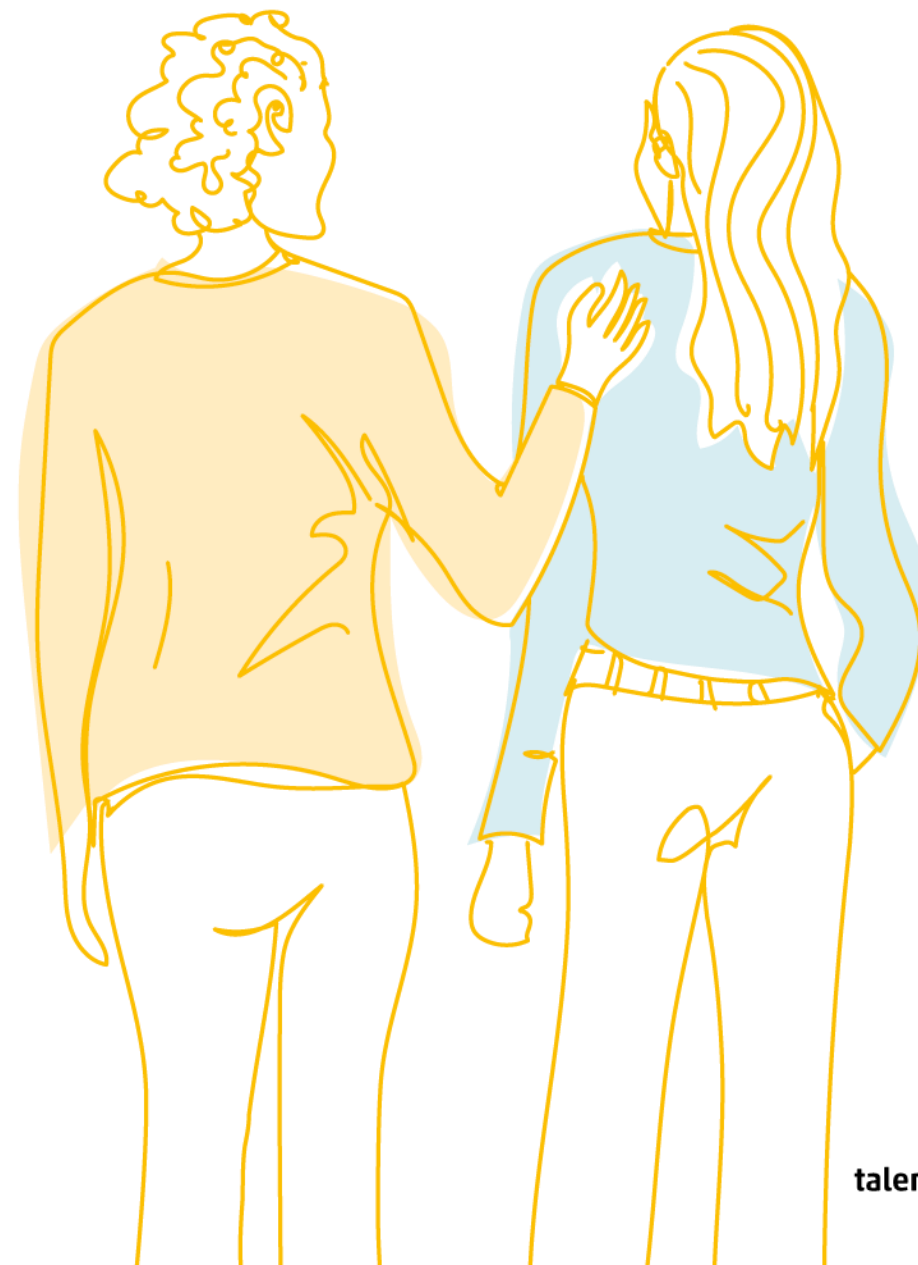
- Kunnat voivat siirtää tehtäviään toisen kunnan tai kuntayhtymän järjestettäväksi. Kuntayhtymistä pitää laatia valtuustojen hyväksymä **perussopimus**, jonka vähimmäisisällön määrittelee kuntalain 56 §
- Kuntayhtymissä päätösvaltaa käyttää **yhtymävaltuusto** tai **yhtymäkokous**
- Yhtymävaltuustoon/-kokoukseen edustajat valitaan perussopimuksessa päätetyn mukaisesti. Yleensä edustajat valitaan kuntavaalituloksen pohjalta puolueiden välisissä ylikunnallisissa neuvotteluissa. Kuntien on mahdollista valita edustajiksi myös virkamiehiä.
- Ylikunnallisessa vaikuttamisessa keskeisiä vaikutettavia tahoja etenkin yhtymähallituksen jäsenet. Kuntarajat saattavat olla puoluerajoja merkittävämpiä jakolinjoja.

Soteuudistus ja hyvinvointialueet

- Sotepalvelut sekä pelastustoimi ovat siirtymässä kunnilta (ja kuntayhtymiltä) hyvinvointialueille. Hyvinvointialue on kunnista ja valtiosta erillinen julkisoikeudellinen yhteisö.
- Hyvinvointialuevaalit pidetään alkuvuonna 2022 ja aluevaltuustot aloittavat toimintansa maaliskuussa 2022.
- Hyvinvointialueiden hallintorakenne mukailee kuntien vastaavaa, eli niille tulee omat aluevaltuustot, aluehallitukset sekä tarkastuslautakunta.
- Hyvinvointialueita syntyy 21 + Helsinki järjestää itse ko. palvelut alueellaan. Hyvinvointialueet mukailevat maakuntarajoja, paitsi Uusimaa on jaettu neljään osaa.

Paikallisen vaikuttamisen paikkoja ja keskeisiä lobattavia

- Hallitusten puheenjohtajat, valtuuston puheenjohtajat, lautakuntien ja johtokuntien puheenjohtajat
- Valtuustoryhmien puheenjohtajat ja keskeiset mielipidevaikuttajat
- Puolueet (kunnallisjärjestöt ja osastot), huomioiden puoleen asema ja kannatus alueella
- Ohjaavien dokumenttien päätäntä (mm. Kuntastrategia, hallintosääntö, budjetti)
- Paikalliset mediat (mielipidekirjoittelu, mitä oikea-aikaisempi ja paremmin taustoitettu, sitä parempi)

Paikallisen vaikuttamisen paikkoja ja keskeisiä lobattavia

- Omistajaohjauksen osalta etenkin kunnan-/kaupunginhallitukset (+ niiden jäsenet) ovat keskeisessä roolissa
- Osallistaminen on kunnissa "kovassa huudossa", sama trendi koskee myös aloittavia hyvinvointialueita. Sen tarjoamiin mahdollisuuksiin on hyvä tarttua, kuten kyselyt, työpajat, yms.
- Vaikuttamistyössä oikea-aikaisuus on avainsana! Mitä aiemmin, sitä parempi. Valtuuston päätäntään edenneeseen asiaan on aina vaikeampi vaikuttaa. Lautakunnat, hallitus ja viranhaltijat ovat tässä keskiössä.

